

Prof. Zielhuis verlaat het middenveld... maar langzaam lopend

B. J. Mutgeert, Veiligheidsinstituut

Onder grote belangstelling werd op 28 november jl. een wetenschappelijke dag gehouden ter gelegenheid van het emeritaat van prof. dr. R. L. Zielhuis. In de grote collegezaal van de medische faculteit in het Academisch Medisch Centrum te Amsterdam was tout le monde die in Nederland met bedrijfsgezondheidszorg, industriële toxicologie of arbeidshygiëne van doen heeft, verzameld om prof. Zielhuis die eer te bewijzen, die hij verdiende na ruim 30 jaar op deze gebieden een voortrekkersrol te hebben vervuld.

Na de opening door de voorzitter, dr. H. J. Doctor, hield staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de heer L. de Graaf, een inleiding over het toxische stoffenbeleid in Nederland, waarbij ook de samenhang met EG-richtlijnen en ILO-verdragen werd betrokken. Een groot probleem dat hij signaleerde, vormt het feit dat er ruim 40 000 stoffen zijn die industrieel worden toegepast, waarvan een aanzienlijk deel ongetwijfeld schadelijke effecten voor de mens zal hebben indien hij eraan wordt blootgesteld. Ondanks een stroom van publikaties sinds de jaren '70 zijn er nog (te) veel lacunes in de huidige kennis en komen er steeds weer nieuwe risico's tevoorschijn. Het beleid op dit terrein vereist veel aandacht, waarbij de staatssecretaris in het bijzonder de bescherming van de mensen die in het Midden- en Kleinbedrijf werkzaam zijn, noemde. Vervolgens gaf de heer De Graaf aan wat er in de tweede fase van het toxische stoffen beleid van het DGA medio '88 verwacht kan worden. (Zie hiervoor de berichtgeving op blz. 28 van dit blad.) Vervolgens memoreerde de staatssecretaris het werk van prof. Zielhuis, waarbij hij in het bijzonder zijn grote bijdragen noemde aan de criteriadocumenten van de Werkgroep Deskundigen van de Commissie Grenswaarden Gezondheidsschadelijke Stoffen, aan de ontwikkeling van biological monitoring en aan het onderzoek op het gebied van de vroeg-diagnostiek.

Workshop

De ochtend van deze wetenschappelijke dag werd verder gevuld met bijdragen van dr. W. R. F. Notten, dr. ir. G. de Mik, dr. J. J. Kolk en J. H. B. M. Willems, bedrijfsarts. Zij gaven de resultaten weer van de workshop 'Health surveillance of individual workers exposed to chemical agents', die op 29, 30 en 31 oktober 1986 eveneens in het AMC was gehouden in verband met het emeritaat van prof. Zielhuis. De resultaten van deze workshop, waaraan ca. 50 deskundigen van binnen en buiten de grenzen deelnamen, zullen in de vakpers worden gepubliceerd. Van de volgende items werd op 28 november verslag gedaan:

- intra- en inter-individuele variatie in externe en interne blootstelling aan chemische stoffen (de Mik);
 - intra- en inter-individuele variatie in response op chemische stoffen (Kolk);
 - invloed van andere omstandigheden tijdens en na het werk op blootstelling en response (Willems).
- De aanbevelingen van de workshop werden door Notten als volgt samengevat:
1. Onderzoek naar invloed van persoons- en werkplekgebonden factoren;
 2. Ontwikkeling van methoden voor biological monitoring, biological effect monitoring en health effect monitoring;

3. Ontwikkeling van beroeps- en functiegerichte blootstellingsnormen;
4. Ontwikkeling van screeningsprogramma's en strategieën ten behoeve van bedrijfsgezondheidskundig toezicht;
5. Stimulering van de samenwerking van bedrijfsartsen, arbeidshygiënist en technologen;
6. Bevordering van voorlichting en instructie.

Saillant

Enkele saillante uitspraken, deels op persoonlijke titel:

- Grenswaarden zouden moeten worden afgesteld op het meest gevoelige individu op de werkplek (de Mik).
- Grenswaarden zouden moeten worden gedifferentieerd of moeten worden afgestemd op de meest gevoelige groep: tendens is naar het laatste (Kolk).
- Enkelvoudige expositie bestaat eigenlijk niet, roken, drinken, medicijngebruik (25% van de beroepsbevolking) zijn zo algemeen en hebben een dermate invloed dat vrijwel altijd van meervoudige blootstelling sprake is (de Mik).
- Het belang van de (enkelvoudige) MAC-waarden bij de beoordeling van de werkplek wordt overschat; vele andere niet-chemische factoren worden ondergewaardeerd. De haalbaarheid van samengestelde normen voor chemische en fysische factoren binnen 10 jaar lijkt een illusie. Proces- en taakgerichte benadering van meervoudige belasting biedt betere perspectieven (Willems).

In de middag sprak prof. Zielhuis over de stand van zaken van het arbeidsgezondheidskundig onderzoek, waarbij hij zich de vraag stelde of gesproken kon worden van verschuiven de grenzen over de afgelopen periode van 30-40 jaar. In concreto vroeg prof. Zielhuis zich af wat het bedrijfsgezondheidskundig onderzoek voor de >

Ruime aandacht van overheid voor problematiek toxische stoffen

'De toxische stoffen problematiek is nog steeds van dien aard dat er, naast activiteiten op het meer wetenschappelijke vlak, ook intensieve beleidsmatige aandacht geboden is, zowel op politiek, bestuurlijk en bedrijfsniveau. Vanuit mijn politieke verantwoordelijkheden zal ik de ontwikkeling en uitvoering van een arbeidsbeschermingsbeleid ten aanzien van toxische stoffen derhalve krachtig bevorderen.'

Met deze woorden, uitgesproken ter gelegen van het emeritaat van prof. dr. R. L. Zielhuis, zette staatssecretaris L. de Graaf (Sociale Zaken en Werkgelegenheid) zijn inzet voor een goede aanpak van het arbeidsbeschermingsbeleid kracht bij. In deze aanpak gaat het primair om het beheersen van arbeidsrisico's, maar tevens moet worden getracht de economische en maatschappelijke voordelen, die de toepassing van chemische technologie en producten met zich meebrengen, zo goed mogelijk te behouden.

De taak die de overheid hierin heeft ligt met name op het terrein van het aangeven van wettelijke kaders en normen. Daarnaast kan van diezelfde overheid gevraagd worden gunstige omstandigheden te scheppen voor de uitvoering van dit beleid. Bij dit laatste gaat het er volgens de staatssecretaris om dat het bedrijfsleven kan beschikken over de benodigde informatie en deskundigheid in verband met het signaleren en oplossen van de problemen op de werkplek.

De arbeidsomstandighedenproblematiek krijgt van de overheid ruime aandacht, zo liet De Graaf weten. Op diverse wijzen wordt meegewerkt aan het tot stand komen van opleidingsmogelijkheden voor deskundigen op verschillende niveaus. Ook uit de activiteiten om te komen tot een landelijk Arbo-instituut en de realisatie van het benodigde toegepaste gezondheidskundige onderzoek blijkt volgens de staatssecretaris de aandacht die de overheid aan de problematiek geeft. Als voorbeeld hiervoor noemde De Graaf de aanzienlijke fondsen die Sociale Zaken ter beschikking stelt ten behoeve van dit onderzoek.

In zijn rede stond de bewindsman uitvoerig stil bij de tweede fase wetgeving toxische stoffen. In deze wetgeving zal onder meer geregeld worden:

- de verplichting om blootstelling aan stoffen te voorkomen of zo goed mogelijk te beperken;
- de mogelijkheid om wettelijke grenswaarden voor blootstelling aan stoffen vast te stellen;
- de mogelijkheid om melding of registratie van stoffen te verplichten.

Bij de verbetering van arbeidsomstandigheden in algemene zin ligt er een taakstelling op het vlak van de industriële vernieuwing, aldus De Graaf. Hij zegt groot belang te hechten aan de ontwikkeling en invoering van verbeterde produktiemethoden en industriële produktie waarbij het gebruik van probleemstoffen wordt voorkomen. Ter ondersteuning van de gewenste ontwikkeling is een subsidieregeling voor arbeidsvriendelijke produktiemiddelen in voorbereiding, die voornamelijk tot 1 mei 1988 van kracht zal blijven.

De staatssecretaris zei dat het zijn streven is de tweede fase wetgeving toxische stoffen via een algemene maatregel van bestuur in de loop van 1988 in werking te doen treden. DGA is reeds enige jaren met de voorbereiding van deze wetgeving bezig. Het vastgestelde beleid zal in de vorm van een zogenaamd publikatieblad van de Arbeidsinspectie openbaar gemaakt worden. Voor arbeidssituaties waarvoor het algemene beleid onvoldoende doeltreffend of dekkend is, zal een aanvullend beleid ontwikkeld worden.

Aangezien het potentiële terrein van het aanvullend (bijzonder) beleid bijna onafzienbaar is, acht De Graaf het noodzakelijk dat men met prioriteiten gaat werken. De bewindsman zei voornemens te zijn voorrang te geven aan onder meer de volgende onderwerpen:

- stoffen die bijzondere risico's geven voor vrouwen;
- stoffen waarvoor de Europese Gemeenschap bijzondere richtlijnen opstelt (lood, asbest, benzeen en dergelijke);
- carcinogene stoffen.

Gezien de omvang en de complexe aard van de toxische stoffenproblematiek is het volgens de staatssecretaris duidelijk dat de behoefte aan onderbouwend en -steunend onderzoek zeer groot is. Voor de ontwikkeling en uitvoering van het stoffenbeleid loopt dan ook een uitgebreid en gevarieerd onderzoekprogramma dat door een aantal instituten wordt uitgevoerd op kosten van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

man/vrouw op de werkplek heeft opgeleverd. In dit verband legde hij er de nadruk op dat bedrijfsartsen niet alleen ter afsluiting van hun studie onderzoek dienen te verrichten, maar dat ook moeten blijven doen in hun

normale praktijk. Het genuanceerde beeld dat hij in zijn rede schetste, is nader uitgewerkt in een omvangrijk overzichtsartikel dat te zijner tijd zal worden gepubliceerd in het Tijdschrift voor Sociale Gezondheidszorg.

Op de persoon van prof. Zielhuis gerichte toespraken werden gehouden door G. H. Gispens namens de NVAB, dr. van Hoorne namens de Vlaamse zustervereniging van de NVAB, prof. dr. J. Th. F. Boeles namens de subfaculteit Geneeskunde van de Universiteit van Amsterdam en van H. J. Doctor namens het Coronellab. In zijn dankwoord stelde prof. Zielhuis dat hij nu het middenveld gaat verlaten om plaats te nemen op de tribune. Hij voegde eraan toe: maar langzaam lopend!

Vanuit het Veiligheidsinstituut hopen wij dat prof. Zielhuis, eenmaal op de tribune aangekomen, vandaar nog lang aanwijzingen zal blijven geven. ○

VERSCHEENEN

Huidbescherming met barrièrecrèmes

Bij het DGA is onlangs een literatuurstudie verschenen met als titel 'Huidbescherming met barrièrecrèmes'. Het betreft hier een studie die vorig jaar in opdracht van DGA door het Medisch Biologisch Laboratorium-TNO en het Prins Maurits Laboratorium-TNO is uitgevoerd. Het literatuuronderzoek is gericht op de effectiviteit van de zogenaamde barrièrecrèmes die bedoeld zijn om huidcontact met stoffen waarmee men werkt te voorkomen. Zowel gegevens uit de open literatuur als gegevens van producenten zijn geëvalueerd, aldus staat te lezen in een persbericht van het ministerie. Uit de studie blijkt dat barrièrecrèmes, objectief gezien, niet die beschermende waarde kan worden toegekend die daarvoor worden geclaimd. Behalve dat deze middelen slechts een deel van de stoffen tegen kunnen houden, blijken zij ook een weinig slijtvast middel te zijn. Bovendien veroorzaken een aantal van deze middelen op zich al nadelige effecten, zoals het ontstaan van allergieën. De samenstellers van de studie raden het gebruik van barrièrecrèmes als beschermingsmiddel daarom af wanneer men opname van toxische stoffen door de huid wenst tegen te gaan.

De literatuurstudie kan schriftelijk worden aangevraagd (onder vermelding van code S 24) bij DGA, postbus 69, 2270 MA Voorburg. De prijs bedraagt f 11 per exemplaar. ○